

οὐδὲ ἔρρωται ἀπόφαισις ^{m)}), οὐδὲ ἀποκαταστάσεως χορίαν ἔχετε ⁿ⁾). εἰ μέντοι, φησί, νομίμως διεκδικουμένων ὑμῶν ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων ἢ κουργάτων, τί ποτε καθ' ὑμῶν ὦρισε, νοεῖτε ^{o)} τὴν τῆς εἰς ἀκέραιον ἀποκαταστάσεως ^{p)} βοήθειαν ἀναγκαίαν ὑμῖν εἶναι· τοῦ αὐτοῦ νομίμου κρατοῦντος, εἰ καὶ δι' ἐντολέως παρ' ὑμῶν νομίμως προβληθέντος ἢ δίκῃ ἐκινήθη.

ε'. ^{q)} Ὡς περ αὐτοὶ οἱ νεώτεροι ἢ ^{r)} ἄνηβοι δι' ἐαυτῶν δικασόμενοι καὶ ἠτιηθέντες αἰτοῦσιν ἀποκατάστασιν ἐπὶ ἀνατροπῇ τῆς ἀποφάσεως ^{s)}, οὕτως ^{t)} καὶ τῶν ἐπιτρόπων ^{u)} ἢ κουργάτων δικασαμένων καὶ καταδικασθέντων δύνανται αἰτεῖν οἱ νέοι ἀποκατάστασιν ^{v)}).

TITULOS I.

Ἐὰν κατὰ τὴν πρᾶσιν ^{w)}).

α'. ^{x)} Ἐλάττων τῶν εικοσιπέντε ἐνιαυτῶν πωλήσας τινὲ χωρίον καὶ ^{y)} ἀσφάλειαν αὐτῷ ἐξέθετο, ὡς οὐδεμίαν αὐτῷ περὶ τούτου τοῦ κτήματος ἐπέξει ζήτησιν· καὶ ὅρκω δὲ αὐτὸν ἠσφαλίσατο, ὡς φυλάττει ^{z)} βέβαιον τὸ συνάλλαγμα. ἀλλὰ μετὰ τοῦτο καὶ τοῦ ὅρκου καὶ ^{a)} τῆς ὁμολογίας ἐκλαθόμενος ἠβούλετο ἀνατρέψαι τὴν πρᾶσιν. καὶ ἀντέγραψε ^{b)} πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς οὕτως· Ὅτι οὐκ ὀφείλεις πιστεῦσαι, ὡς ἐγὼ ἀπιστίας ἢ ἐπιπορκίας αὐθέντης ^{c)} καὶ προξένου σοι γενήσομαι· εἰ γὰρ ἐλάττων τῶν εικοσιπέντε ἐνιαυτῶν ὑπάρχων τῷ ἀγοραστῇ τοῦ κτήματος ἀσφάλειαν ἐξέθεον, μηδεμίαν τοῦ λοιποῦ κατ' αὐτοῦ ποιήσειν φιλονεικίαν, τοῦτο δὲ καὶ διὰ ὅρκου ^{d)} φυλάττειν διεβεβαιώσω ^{e)}, οὐδὲ ἀπιστίας, οὐδὲ ἐπιπορκίας ἐμὲ αὐθέντην ἐσόμενόν σοι ἐλπῖσαι ὀφείλεις.

β'. Οἱ ἐλάττονες καὶ ἐν ταῖς σεσοφισμέναις πράξεσι καὶ ἐν ταῖς τῶν ἐπιτρόπων, ἢ τῶν ^{f)} κουργάτων ἐπιβουλαῖς καλῶς αἰτοῦσι τὴν ἀποκατάστασιν.

TITULOS IA.

Ἐὰν κατὰ τὴν ^{g)} πρᾶσιν τῶν ἐνεχύρων ^{h)}).

α'. Καὶ κατὰ τῶν πράξεων τῶν ἐνεχύρων, αἱ τινες ἀπὸ δανειστῶν γίνονται, τοῖς ἐλάττοσι συντρέχειν, εἰ ὅλως μεγάλη ζημία προσεπάγησαν, ἥδη πάλαι ἤρρεσεν ⁱ⁾).

m) Theod. ἢ ἀπόφαισις. n) Theod. ἔχεισθαι. o) Theod. νοεῖτε, sed super s scriptum est ai. p) Theod. τῆς ἀποκ. εἰς ἀκέραιον. q) Totum cap. 5. habet Theod. r) Theod. addit oi. s) Sic dedi ex Theod. Fabr. ἐπὶ ἀνατροπῆς ἀποφάσεως. t) Theod. οὕτω. u) Theod. addit αὐτῶν. v) In fine hui. tituli Theod. haec addit statim post cap. 5. h. t. quae maioribus literis quam ἐρημηγέλα scripta sunt, imo iisdem, quibus κείμενον textus, et constitutionem deperditam, fortasse L. 6. C. II. 27. continere videntur. Sunt haec: Ὁὐ μόνον, ὅταν οἱ ἀφήλικες ἢ οἱ ἄνηβοι μετὰ τινος δικασθῶσι (leg. δικάζωσι) δι' ἐαυτῶν, μετὰ νομίμου προσώπου δὴ ἐπιτρόπου εἴτε ἐπὶ κουργάτορος, κατὰ τῆς ἀποφάσεως αὐτῶν ἀποκατάστασιν δύνανται, ἀλλὰ καὶ ὅταν μόνοι οἱ κηδεμόνες αὐτῶν διαζῶνται ἐπὶ τῇ τῶν νέων δίκῃ, καὶ καταδικασθῶσιν, ὁμοίως τῆς αἰτίας διαγνωσκομένης ἀποκατάστασις αὐτοῖς τοῖς νέοις χορίζεται. ὅτι δὲ οὐ μόνον διαζῶσθαι ἔστι τοῖς ἐπιτρόποις καὶ τοῖς κουργάτοροι χωρὶς τῶν ὑπ' αὐτῶν κηδεμονουμένων, ἀλλὰ καὶ συναλλάττειν, ἀπὸ τῶν προλαβονσῶν μεμύθηκας διατάξεων. Latine ita transferrem: Non solum, si minores vel impuberes cum aliquo ipsi litigent, adhibita scilicet legitima persona tutoris vel cum curatore, contra sententiam petere in integram restitutionem possunt: sed etiam, quum soli tutores et curatores eorum litem minorum gerant et condemnati fuerint, similiter causa cognita restitutio ipsis minoribus condonatur. Tutoribus autem et curatoribus sine iis, quorum tutelam vel curam gerunt, non solum litigare, verum etiam contrahere licere, ex praecedentibus didicisti constitutionibus. Magis tamen in eam inclino sententiam, haec verba, licet a librario iisdem, quibus textus, literis scripta sint, esse interpretationem capituli quinti h. t. latius huius argumentum reddentem. w) Theod. ἐὰν κατὰ πρᾶσιν. Index titulorum Coislinianus: ἐὰν κατὰ πρᾶσιν κινῶσιν οἱ νέοι. x) ὁ deest apud Theod. Recte. Fabr. addit ante ἐλάττων. y) Illud καὶ prorsus supervacaneum est, licet Fabr. et Theod. habeant. z) Theod. φυλάττει. a) καὶ deest apud Theod. b) Theod. ἀντέγραψεν. c) Theod. αὐθέντου. Male. d) Theod. δι' ὅρκου. e) Theod. ἐβεβαιώσω. f) τῶν deest apud Theod. g) τὴν deest apud Theod. h) Index titulorum Coisl. addit ὡσιν οἱ νέοι. Illud ὡσιν corruptum e κινῶσιν. i) Cap. 1. habet Theod. hactenus.

integrum restitutio necessaria est. Si tamen, inquit, iuste defensis vobis a tutoribus vel curatoribus, aliquid contra vos statuerit, intelligitis, in integrum restitutionis auxilium vobis esse necessarium: eodem iure obtinent, etiamsi per procuratorem vestrum legitime ordinatum lis agitata est.

V. Sicut adulti vel pupilli per se ipsos litigantes et victi, quo sententia revocetur, restitutionem postulant: ita quoque tutoribus vel curatoribus litigantibus et condemnatis, minores in integrum restitutionem postulare possunt.

L. 5. C. II. 27.

TITULUS X.

Si adversus venditionem.

I. Minor annis vigintiquinque alicui praedium vendiderat eique caverat, se nullam ei de eo praedio controversiam facturum: et iureiurando confirmaverat, se contractum servaturum. Verum postea iureiurandi et cautionis immemor venditionem revocare volebat: et ita ei Imperator rescripsit. Neque perfidiae, neque periurii me auctorem et factorem tibi futurum, credere debes: si enim, cum minor vigintiquinque annis esses, emtori praedii cavisti, nullam de caetero te ei controversiam facturum, idque etiam iureiurando servare confirmasti, neque perfidiae, neque periurii me auctorem tibi futurum sperare debes.

L. 1. C. II. 28.

II. Minores et adversus commentitias venditiones et adversus tutorum vel curatorum insidias recte in integrum restitutionem petunt.

L. 2. C. cod.

TITULUS XI.

Si adversus venditionem pignorum.

I. Etiam adversus venditiones pignorum, quae a creditoribus fiunt, minoribus subveniri, si tamen magno detrimento afficiantur, iampridem placuit. Si igitur

L. 1. C. II. 29.

εἰ τοίνυν εἰς ἐνέχυρον ληφθέντων κτημάτων καὶ διαπραθέντων, ἄμετρον ζημίαν ἐκ τῆς τοιοῦτοτρόπου πράξεως ἐπομενηκέναι ὑμῶν ἀποδείξῃτε, ἢ βοήθειαι τῆς ἀποκαταστάσεως ὑμῖν παρασχεθήσεται.

l. 2.
c. II. 29.

β'. Προσῆλθον νεώτεροι βασιλεῖ λέγοντες, οἷοι ὁ πατήρ ἡμῶν ἐνεχυρίασε^{κ)} πρᾶγμα καὶ ὁ δανειστής αὐτοῦ πέπρακε τὸ ἐνέχυρον. ἀλλ' ἐπειδὴ ἡμεῖς τῷ πατρὶ γενόμενοι κληρονόμοι ἐλάττωτες ἐσμεν, παρακαλοῦμεν ἀνατραπήναι τὴν πρᾶσιν τοῦ ἐνεχυροῦ, τοῦ δοθέντος μὲν παρὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν, πραθέντος δὲ παρὰ τοῦ δανειστοῦ αὐτοῦ. ἀπαγορευούσα τοίνυν τοῖς νεωτέροις τούτοις ἢ διάταξις τὴν ἀποκατάστασιν, οὕτως ἀντήγραψε πρὸς αὐτούς· Τὸ πρᾶγμα, ὅπερ ἀπὸ τοῦ ὑμετέρου πατρὸς ὁ ποτὲ δανειστής αὐτοῦ ἐποκέμενον αὐτῷ διαπέπρακε, διὰ τῆς ἡλικίας τῆς ὑμετέρας ἐξαυτῶν ὑμῶν ἀνακληθῆναι, ἢ αἰτησίς οὐκ ἔχει λογισμὸν· ὅπερ νόμιμον ἐστίν, εἰ καὶ ἕξωτικόν τινα ἐποθέμενον ἴδια πρᾶγματα διεδέξασθε· ἐὰν γὰρ ὁ δανειστής μὴ μετὰ καλῆς πίστεως ἀναισθήτως περὶ τὸ πρᾶγμα, κατ' αὐτοῦ μᾶλλον ἐνάγεται, ἢ κατὰ τῶν ἐπιτρόπων ἢ κουρατώρων ὑμῶν, οἳ τινες ἠρέσχοντο τοῦτο τὸ πρᾶγμα πραθῆναι.

TITULUS IB'.

Ἐὰν κατὰ τῶν δωρεῶν¹⁾.

l. 1.
c. II. 30.

α'.^{m)} Ἐὰν τινα πρᾶγματα πρὸ τῶν γάμων μετὰ τῆς προεπίσεως συμμετορίας ὁ ἐλάττων τῶν εἰκοσιπέντε ἐνιαυτῶν ἄνηρⁿ⁾ ἐν τῷ καιρῷ τῆς μηνστίας, παρόντος αὐτῷ τοῦ^{o)} κουράτωρος, τῇ μηνστῇ ἔδωρήσατο, τῷ προκαλύμματι τῆς ἡλικίας αἱ τοιαῦται δωρεαὶ οὐκ ἀνακαλοῦνται.

l. 2.
c. cod.

β'. Πατὴρ ἀντεξουσίῳ παισὶ δωρησόμενος πρᾶγματα, μέρος ἕξ αὐτῶν μετὰ ταῦτα ἠβούλετο ἑτέροις δωρήσασθαι. ὁ δὲ εἰς τῶν παίδων ἐλάττων ὢν τῶν εἰκοσιπέντε ἐνιαυτῶν, ὄρων τὸν πατέρα τοῦ δωρηθέντος αὐτῷ κτήματος μέρος ἑτέρῳ χαρίζομενον, συντίθετο· καὶ ἄλλα δὲ^{p)} κινήτὰ πρᾶγματα ὑπὸ τοῦ πατρὸς δωρηθέντα καὶ μετὰ ταῦτα ἑτέροις ὑπὸ τοῦ πατρὸς δωροῦμενα βλέπων ὁ παῖς οὐκ ἀντέλεγεν. ἀλλὰ μετὰ τοῦτο ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐδεήθη βασιλέως ὑπὲρ τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ, ἕξαιτῶν μὴδὲ ἐν αὐτῷ^{q)} ὑπομείναι πρᾶγματα, συνθέντων τῷ πατρὶ τὴν εἰς ἑτέρους δωρεῶν ποιουμένῳ. ἀντιγράφει οὖν πρὸς τοῦτον^{r)} ὁ βασιλεὺς οὕτως· Ἐὰν εἰς σὲ καὶ τὸν ἀδελφὸν τὸν σὸν ἀντεξουσίῳ^{s)} ὁ πατὴρ ὁ ὑμέτερος τελείαν ἐποιήσατο δωρεῶν, εἰς ἄλλον μετὰ ταῦτα μεταφέρων^{t)} μέρος ἐκείνων, ὃν ὑμῖν ἔδωρήσατο, οὐδὲν ἀφέλετο παρ' ὑμῶν. οὐδὲ ἐὰν ὁ ἀδελφός σου τοῦ κτηθέντος αὐτῷ κτήματος τὸ μέρος δωροῦμένῳ τῷ πατρὶ συντίθετο, ἢ δεσποτεία παρ' αὐτοῦ ἀναχωρήσαι ἠδυνήθη, διὰ τὴν τοῦ δόγματος ἀσθεντίαν. ἀλλ' οὐδὲ ἢ βοήθειαι τῆς εἰς ἀκέραιον ἀποκαταστάσεως ἐν τούτῳ τῷ πρᾶγματι χρειώδης ἐστὶν αὐτῷ· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πρᾶγμασιν, ἃ τινα καὶ δέχα τῆς τοῦ ἐγγράφου ψηφίσματος ἀναγνώσεως ἐκποιεῖσθαι δύνανται^{u)}, εἰ μὴδὲ αὐτῷ ἔδωρήθησαν, μετὰ ταῦτα ἄλλῳ δωρησάμενῳ αὐτὰ τῷ πατρὶ συνήρυσεν^{v)} ἐν ἐλάττονι ἡλικίᾳ, καὶ οὐδὲ οἱ ἀφωρισμένοι χρόνοι τῇ ἀποκαταστάσει ἐξῆλθον, ταύτην τὴν βοήθειαν τὴν^{w)} τῆς ἀποκαταστάσεως αἰτήσαι δύνανται.

^{k)} Sic reposui pro ἐνεχυρίασε, quod habet Fabr. ^{l)} Index titulorum Coisl. addit: τοῖς νεοῖς γινόμενοι. Fortasse γινόμενον. ^{m)} In Syn. p. 417. ⁿ⁾ ἀνηρ deest apud Theod. et in Syn. hoc loco, et postea additur post verba ἐν τῷ καιρῷ τῆς μηνστίας. ^{o)} Theod. et Syn. inserit τοῦ. ^{p)} Theod. inserit πολλά. ^{q)} Theod. αὐτῷ. ^{r)} πρὸς τοῦτον deest apud Theod. ^{s)} Theod. male ἀντεξουσίῳ. ^{t)} Theod. φέρων. ^{u)} Theod. δύνανται. ^{v)} Theod. male συνήρυσεν. ^{w)} τὴν deest apud Theod.

pignori captis praediis ac distractis, eorumque damnum ex eiusmodi venditione passos vos ostenderitis, auxilium restitutionis vobis impertietur.

II. Minores adierunt Principem dicentes: Pater noster quandam rem obligaverat et creditor eius pignus distraxit. Sed quia patris heredes facti minores sumus, venditionem pignoris a patre quidem nostro dati, a creditore autem eius distracti, revocari postulamus. Denegans igitur hisce minoribus restitutionem constitutio ita ad eos rescripsit: Rem, quam a patre vestro quondam creditor eius obligatam sibi distraxit, per aetatem vestram postulantium revocari desiderium non habet rationem. Quod iuris est, etiamsi extraneo cuidam, qui res suas obligaverat, successisset: nam si creditor non bona fide circa rem versatus est, ipsum magis, vel futuros sive curatores vestros, qui hanc rem venundari passi sunt, convenite.

TITULUS XII.

Si adversus donationes.

I. Si quas res ante nuptias congruenti moderatione minor annis vigintiquinque maritalium sponsalium tempore praesente curatore sponsae donaverit, obtentu aetatis eiusmodi donationes non revocantur.

II. Pater, qui filiis emancipatis res donaverat, partem earum aliis postea donare volebat. Unus autem ex liberis minor annis vigintiquinque, cum videret patrem partem praedii sibi donati alteri donantem, consensit. Sed et idem filius, cum res alias mobiles a patre sibi donatas postea a patre aliis donatas videret, non contradixit. Verum postea frater eius preces Principi fratris sui nomine obtulit, postulans, ne ullum praedictum ex eo pateretur, quod patri donationem in alios conferenti consenserat. Sic igitur Imperator ei rescribit: Si in te et fratrem tuum emancipatos pater vester perfectam donationem fecit, in alium postea transferens portionem eorum, quae vobis donavit, nihil vobis abstulit. Nec si frater tuus sibi quaesiti praedii partem donanti patri consensit, dominium ab eo discedere potuit, propter Senatusconsulti auctoritatem. Sed nec auxilium in integrum restitutionis hae in re ei necessarium est. In aliis vero rebus, quae etiam sine decreti recitatione alienari possunt, si, postquam sibi donatae fuerint, postea alii donanti eas patri consensum in minore aetate accommodavit, nec praestituta tempora restitutioni praeterierunt, hoc auxilium restitutionis implorare potest.

ΤΙΤΛΟΣ ΙΓ'.

Ἐάν κατά τῶν ἐλευθεριῶν^{α)}.

α. Διαθέμενός τις ἐλάττονα μὲν εἰκοσιπέντε ἐνιαυτῶν ἔγραψε κληρονόμον. δοῦλῳ δὲ ὀνόματι Πέτρῳ καταλείπειν ὑπὸ αἵρεσιν φιδικομισσαρίαν ἐλευθερίαν. ἀλλ' οὗτος ὁ οἰκέτης μῆπω πληρώσας τῇ ἀληθείᾳ τὴν αἵρεσιν ἠβούλετο τῆς ἐλευθερίας ἐπιτυχεῖν. ἀντιλέγοντος δὲ τοῦ δεσπότου, ἐπεκαλέσατο τὸν φιδικομισσαρίον πραίτωρα ὁ οἰκέτης. ὁ δὲ διελάλησεν ἀδίκως, χρεωστῆσθαι αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν. προσῆλθεν οὖν ὁ νεώτερος περὶ τοῦτου βασιλεῖ· καὶ ἀντέγραψε πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς οὕτως· Εἰ μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ λαμπροτάτου πραίτωρος, ὅστις τὴν φιδικομισσαρίαν ἐλευθερίαν χρεωστῆσθαι ἀπεφῆναιτο Πέτρῳ, ὅτινα τῇ αἵρέσει μὴ πειθορχῆσαι καταμέμφη, οὐκ ἠλευθερώθη, ἢ ἡλικίας σου τὴν τῆς δίκης ἀνανέωσιν προσδέχεται· τουτέστι δύνασαι αἰτῆσαι κατὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ πραίτωρος ἀποκατάστασιν, καὶ ἀνατρέψαι αὐτήν. εἰ δὲ τὴν ἐλευθερίαν, κἂν τὰ μάλιστα μὴ κεχρεωστημένην, ὅμως δέδουκας, μὴ δύνασθαι σε ταύτην ἀνακαλέσασθαι νόμι· ἀλλὰ τὴν ζημίαν τὴν ἐκ ταύτης αἰτίας ἐπενεχθεῖσάν σοι διὰ τῆς περὶ τῆς διοικήσεως ἀγωγῆς ἀπὸ τῶν κουρατῶρων σου ἀναπληρώσασθαι σε.

β. γ) Ἐλάττων οὖσα τῶν εἰκοσιν^{α)} ἐνιαυτῶν γυνὴ περιγραφείσα ἠλευθέρωσεν^{β)} ἐν συνεδρίῳ τὸν ἴδιον οἰκέτην, καὶ προσῆλθε βασιλεῖ, τὴν ἐλευθερίαν ἀνατρέψαι βουλομένη. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀντέγραψεν αὐτῇ οὕτως· Εἰ καὶ ἐλάττων τοῖς εἰκοσιν ἐνιαυτοῖς^{β)}, ὡς διδάσκεις, καθεστῶσα τὸν δοῦλόν σου παρ' αὐτοῦ^{γ)} περιγραφείσα ἐν συνεδρίῳ ἠλευθέρωσας· ὅμως τὸ ἐκδίκησιν ἐπιθεῖναι^{δ)} σε τῇ ἐλευθερίᾳ, ἐπειδὴ ἔννομος οὖσα αὐτῇ τῇ ἐλευθερίᾳ ὠχρῶται, οὐδὲ τῷ προκαλύμματι^{ε)} τῆς ἡλικίας ἀνατραπῆναι δύναται. τοῦ δὲ σου ἀζημίον ἀπὸ τοῦ ἐλευθερωθέντος δηλαδὴ ἀναπληρωτέον παρ' ἐκείνου, οἷ τινος ὁ τοῦ νόμου λογισμὸς ἐπιτρέπει, πρόνοια γενέσθαι ὀφείλει.

γ. δ) Ἡ διάταξις ἐν προοιμίῳ αὐτῆς, εἰ καὶ διὰ πολλῶν ῥητῶν πέφρασαι, ὅμως τοῦτο κανονίζει· ὅτι τὴν μὲν χωρὶς συνεδρίου δοθεῖσαν ἐλευθερίαν δύναται ὁ ἐλάττων τῶν εἰκοσιν ἐτῶν δεσπότης ἀνατρέπειν, ὡς αὐτῷ τὴν ἀρχὴν μὴ ὁμώσασαν, ὥστε μὴδὲ χρῆζειν αὐτὸν ἀποκαταστάσεως εἰς τὸ δυνατόν ἀνατραπῆναι. προστίθησι δὲ τοῦτο, ὅτι, ἐάν κατά ῥαθυμίαν ἢ περιγραφῆν τοῦ κουρατῶρος τοῦ νεωτέρου ἐπετέθη ἢ ἐλευθερία, αὐτὸς ἀναγκάζεται ποιῆσαι τοῖς νέοις τὸ ἀζημίον. εἰ δὲ ἀπελευθέρως ὡν ὁ κουρατῶρ αὐτῶν τῶν κουρατωρευομένων συνεχώρησεν αὐτοὺς περιγραφῆναι, καὶ τιμωρία αὐτῷ ἐπιφέρεται, εἰ περιέγραψεν ἢ περιγραφῆναι συνεχώρησε τοὺς πάτρωνας αὐτοῦ παρ' αὐτοῦ κουρατωρευομένους.

δ. Παλαιὸν νόμιμον ἢ διάταξις λέγει· ὅτι^{ε)} τὴν ἔξενεχθεῖσαν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀπόφασιν οὐδὲ τὸ πρόνομιον τῆς ἐλάττονος ἡλικίας δύναται ἀνατρέψαι· εἰ μὴ ἄρα ἐκκλητος παρακολουθήσει.

α) Index titulorum Coisl. Ἐάν κατά τῆς ἐλευθερίας κινῶσιν οἱ νέοι. β) Cap. 2. totum habet Theod. γ) Theod. εἰκοσιπέντε. Cod. minor viginti annis. δ) Theod. ἠλευθέρωσε. ε) Malim τῶν εἰκοσιν ἐνιαυτῶν. Theod. τῶν εἰκοσιπέντε ἐνιαυτῶν. Spectatur autem in Codice ad legitimam manumissorum aetatem lege Aelia Sentia definitam. ζ) παρ' αὐτοῦ deest apud Theod. δ) Theod. ἐπιθεῖναι. ε) Theod. τὸ προκαλύμμα. ς) Huius cap. 3. sententiam Theod. ita reddit: Τὴν χωρὶς συνεδρίου δοθεῖσαν ἐλευθερίαν δύναται ὁ ἐλάττων τῶν εἰκοσιπέντε ἐνιαυτῶν ἀνατρέπειν, τὴν δ' ἐν συνεδρίῳ μετὰ αἰτίας εὐλόγου παρασχεθεῖσαν ἐλευθερίαν οὐδὲ δι' ἀποκαταστάσεως δυνατόν ἀνατραπῆναι. γ) Haec desunt apud Theod. Reliqua iisdem verbis ab eo exhibentur.

TITULUS XIII.

Si adversus libertates.

I. Testator quidam minorem vigintiquinque annis heredem scripsit: Petro autem servo fideicommissariam libertatem sub conditione reliquit. Verum hic servus, qui revera conditioni nondum satisfecerat, libertatem nancisci volebat. Contradicente domino servus Praetorem fideicommissarium adiit: qui libertatem ei deberi perperam pronuntiavit. Minor igitur ea de re Principem adiit, eique Princeps in hunc modum rescripsit: Si post decretum clarissimi Praetoris, qui fideicommissariam libertatem deberi Petro pronuntiavit, quem conditioni non paruisse conquereris, hic manumissus non est, aetas tua litis instaurationem admittit: id est, adversus decretum Praetoris in integrum restitui desiderare potes et id rescindere. Quodsi libertatem, quamvis indebitam dedisti, non posse te eam revocare scito: sed damnum, quod ex ea causa tibi illatum est, iudicio negotiorum gestorum a curatoribus tuis esse sarcindum.

L. 1.
C. II. 31.

II. Mulier minor viginti annis circumscripta servum suum in consilio manumisit, et Principem adiit, libertatem revocare postulans. Princeps autem ita ei rescripsit: Etsi minor viginti annis, ut allegas, constituta, servum tuum ab eo circumscripta in consilio manumisisti, tamen vindictae impositio, quia iusta haec libertas munitur, ne obtentu quidem aetatis rescindi potest. Indemnitati vero tuae a manumisso scilicet sarcindae ab eo, cui id iuris ratio permittit, consuli debet.

L. 2.
C. eod.

III. Constitutio statim ab initio, licet id plerisque locis dictum sit, tamen regulariter definit, dominum minorem viginti annis libertatem sine consilio datam revocare posse, quasi ab initio ipsi non competentem, ut neque ad revocandam eam in integrum restitutio ei necessaria sit. Hoc autem addit, si culpa aut calliditate curatoris minoris libertas data sit, curatorem ad indemnitatem minoribus praestandam compelli. Quodsi libertus idemque curator minorum eos circumscribi passus sit, ei quoque poena infligitur, si patronos suos, qui sub eius cura sunt, circumscribi passus sit.

L. 3.
C. eod.

IV. Vetus ius constitutio continet: sententiam pro libertate latam ne minoris quidem aetatis praerogativa posse rescindi: nisi forte appellatio subsequuta sit.

L. 4.
C. eod.

ΤΙΤΛΟΣ ΙΔ'.

Ἐὰν κατὰ τὸν ἀπαρισμὸν ἢ τὴν διαίρεσιν
ὁ ἦττων ἀποκαταστήναι βουληθῇ.

L. 1.
C. II. 32. α'. Ἄνηθος κόρη, δικὴν ἔχουσα πρὸς τινα, διελύ-
σατο πρὸς αὐτὸν πάντως μετὰ ἀδεντίας τοῦ ἐπιτρό-
που. ἀλλὰ μετὰ τοῦτο ἤτησεν ἀποκατάστασιν ἐπὶ ἀνα-
τροπῇ τῆς διαλύσεως. ἀντιγράφει τοίνυν ὁ βασιλεὺς
ἐκείνῳ, πρὸς ὃν ἡ ἄνηθος διελύσατο, οὕτως· Ἐπειδὴ
τῆς ἀνήθου εἰς ἀκέραιον ἀποκαθισταμένης, ἀνασχί-
σθαι τὴν παρ' αὐτῆς γενομένην διάλυσιν ἢτοι διαίρεσιν,
ἀρέσκει· καὶ σὺ ὁμοίως ταῖς ἀγωγαῖς, αἷς πρότερον
εἶχες, κεχοῆσθαι δύνασαι.

L. 2.
C. cod. β'. Ἡ μὲν πρὸ ταύτης διάταξις ἄνηθον ἐθεμάτισε
τὴν κατὰ τῆς διαλύσεως αἰτήσασαν τὴν ἀποκατάστασιν.
αὕτη δὲ γενικώτερον περὶ ἐκάστου ἐλάττονος διαλέγεται,
λέγουσα, τοῦ ἐλάττονος τὴν διάλυσιν ἀνατρέποντος,
τὸν τοῦτου διάδικον δόνασθαι ἄνωθεν κινεῖν, ὡς εἶχεν
ἀγωγὰς· καὶ ^{h)} ἐὰν μέχρι φιλοῦ πάκτου διελύσατο, δι-
δοσθαι αὐτῷ δόλου παραγραφὴν ⁱ⁾ κατὰ τῆς τοῦ πά-
κτου παραγραφῆς· ἐὰν δὲ ἐννόμως τὴν οἰκίαν ἀνέλεν
ἀγωγήν, ἔχει αὐτὸν ὡσανεὶ ἀνανεωθέντος τοῦ πράγμα-
τος, ἢν εἶχε πρότερον ἀγωγήν. ὑποθέσθαι δὲ ἀνάγκη,
ὅτι ὁ ἐλάττων καὶ μείζων, ἐνόχους ἔχοντες ἀλλήλους,
διέλυσαντο πρὸς ἑαυτοὺς ἐκάτεροι, ἢ διὰ συμφώνων
φιλῶν, ἢ διὰ ἐπερωτήσεως καὶ ἀποχῆς· καὶ τοῦ νέου
τὴν ἀποκατάστασιν αἰτήσαντος, εἰς ἀνανέωσιν τῶν
ιδίων ἀγωγῶν, ἐπέτρεπεν ἡ διάταξις. καὶ τῷ μείζονι
τὰς οἰκίας ἀγωγὰς ἄνωθεν κινεῖν, καὶ ἡ παραγραφὴ
δόλου κεχοῆσθαι, ἢ ἄνωθεν κινεῖν αὐτόν, καὶ τὴν πα-
λαιὰν ἀγωγήν αὐτῷ ἀνακαινίσεσθαι, ὅπου διὰ ἀποχῆς
ἀνέλεν αὐτήν.

ΤΙΤΛΟΣ ΙΕ'.

Ἐὰν κατὰ τὴν διάλυσιν ^{h)} τὴν παρὰ τοῦ χρεώ-
στου ⁱ⁾ ἢ παρ' ἑαυτοῦ ^{m)} γεγεννημένην.

L. 1.
C. II. 33. α'. Ὡσπερ οἱ λοιποὶ χρεῶσται τοῦ νεωτέρου κατα-
βάλλοντες τοῖς κοινάτωρσι αὐτοῦ κατὰ τὴν διάταξιν
ἐλευθεροῦνται τῆς ἐνοχῆς, οὕτω καὶ οἱ ἐπιτροποὶ, ὅσα
ἐκ τῆς διοικήσεως τῆς ἐπιτροπῆς χρεωστοῦσι, καταβά-
λοντες τοῖς κοινάτωρσι, κατὰ τὴν διάταξιν ἐλευθεροῦν-
ται τῆς ἐνοχῆς. καὶ ἐλευθερουμένων δὲ αὐτῶν αὐτῷ
ἐπὶ νόμῳ, ὅμως ἕως ὅτε ἐλάττων ἐστὶν ὁ παρ' αὐτῶν
ἐπιτροπευθεὶς, ἢ ἐκ τοῦ νόμου ἐπαγγελθεῖσα αὐτῷ τῆς
ἀποκαταστάσεως βοήθεια αἰτεῖσθαι δύναται· καὶ εἰ
ὀφείλει παρασχεθῆναι, διὰ τῆς διαγνώσεως τῆς αἰτίας
ἐξετάζεσθαι δύναται.

L. 2.
C. cod. β'. ⁿ⁾ Ὁ ἐλάττων, κἂν ληγῶτον ἐν ἀγροία νόμου μὴ
χρεωστοῦμενον καταβάλλῃ, δύναται ἀναλαμβάνειν, ἢ ^{o)}
κατέβαλεν, εἰ μήπω ὁ χρόνος τῆς ἀποκαταστάσεως ^{p)}
παρῆλθεν.

^{h)} Theod. nil habet nisi verba καὶ ἐὰν μέχρι φιλοῦ συμφώνου — κατὰ τῆς τοῦ πάκτου παραγραφῆς. ⁱ⁾ Malim ἀντιπαρα-
γραφῆν. ^{k)} Nota διάλυσιν hoc loco non significare transactionem, quo sensu plerumque sumitur, sed solutionem vinculi
obligationis praestitit eo, quod debetur. Qui sensus huic verbo raro tribuitur, sed inesse potest. Nam διαλύειν est dis-
solvere. ^{l)} Theod. περὶ χρεώστου. Cod. Iust. a tutore. ^{m)} Theod. παρ' αὐτῷ. Index titulorum Coisl. παρ' ἑαυτοῦ. ⁿ⁾ Cap. 2.
habet Theod. In margine scriptum est: σημείωσαι, ὅτι μέχρι τοῦ τριακοστοῦ τέτλου ἐμνηστεῖαν οὐκ ἔχει, ἀλλὰ κείμενον μόνον
ἐστίν. ^{o)} Theod. ὁ. ^{p)} Theod. ὁ τῆς ἀποκ. χρόνος.

TITULUS XIV.

Si adversus transactionem vel divisionem
minor restitui velit.

I. Pupilla, quae litem adversus aliquem habebat,
cum eo utique auctoritate tutoris transegerat. Po-
stea autem restitutionem postulavit ad rescindendam
transactionem. Imperator igitur ei, quocum pupilla
transegerat, ita rescribit: Cum in integrum pupilla
restituta, rescindi transactionem vel divisionem ab ea
factam placuit, tu quoque actionibus, quas prius ha-
bebas, uti potes.

II. Constitutio, quae hanc antecedit, posuit pu-
pillam adversus transactionem in integrum restitutio-
nem postulantem: haec autem generaliter de quolibet
minore agit, dicens, si minor transactionem rescin-
dat, adversarium eius actiones, quas habuit, denuo
intendere posse: et si nudo pacto transegerit, dari ei
doli replicationem contra exceptionem pacti: si vero
legitime suam actionem peremerit, habere eum quasi
instaurato negotio, quam prius habuit, actionem.
Necessario autem fingendum est, minorem et maiorem
sibi invicem obligatos invicem transegisse, vel nudo
pacto, vel stipulatione et acceptilatione: et minore
restitutionem postulante ad instaurationem actionum
suarum, maiori quoque constitutio permisit, actiones
suas denuo movere, et vel doli replicatione uti, aut
ex integro agere et pristinam actionem ei restitui,
quando interveniente acceptilatione eam peremit.

TITULUS XV.

Si adversus solutionem a debitore vel a
se factam.

I. Sicut ceteri debitores minoris curatoribus eius
solventes ex hac constitutione obligatione liberantur,
ita et tutores, quaecumque ex administratione tutelae
debent, curatoribus solventes ex constitutione obliga-
tione liberantur. Et quamvis ipso iure liberentur,
tamen, quamdiu minor est, qui in eorum tutela fuit,
edicto promissum restitutionis beneficium implorari
potest: et an sit tribuendum, per causae cognitionem
aestimari potest.

II. Minor, licet per errorem iuris indebitum lega-
tum solverit, recuperare potest, quod solvit, si non-
dum tempus restitutionis praeterierit.

ΤΙΤΛΟΣ ΙΖ΄.

Ἐὰν κατὰ τὴν 9) προῖκα.

α'. 1) Γυνὴ συναπτομένη ἀνδρὶ, κατὰ περιγραφὴν καὶ ἀπάτην τινὰ πῦσαν τὴν οὐσίαν αὐτῆς ἐπιδέδωκεν αὐτῷ λόγῳ προικός. ταύτης ἐν τῷ γάμῳ τελευτησάσης καὶ τοῦ ἀνδρὸς κατὰ σύμφωνον ἀποκηρδαίνοντος τὴν προῖκα, ὁ ἀδελφὸς τῆς ἐπιδοῦσης βασιλεῖ προσῆλθε λέγων· ὅτι περιεγράφη ἡ ἀδελφή μου ἐλάτων οὐσα καὶ ἐπιδέδωκε πῦσαν αὐτῆς τὴν οὐσίαν ἐν προικί, καὶ ἤρμοσεν αὐτῇ περιούση εἰς τοῦτο ἢ ἀποκατάστασις. ἐπειδὴ οἶν ἀπέθανεν ἐπ' ἐμοὶ κληρονόμῳ, παρικαλῶ, τῇ ἠρμοσύσῃ ἀποκαταστάσει τῇ ἀδελφῇ μου χρήσασθαι, ὡς κληρονόμος αὐτῆς. πρὸς ταύτην τοίνυν τὴν δέησιν ἀντιγράφει αὐτῷ ὁ βασιλεὺς οὕτως· Ἐπειδὴ περιεγράψαν λέγεις τὴν ἀδελφὴν σου πῦσαν τὴν οὐσίαν ἐν προικί δεδοκέναι, εἰ ἀλήθεια ταῖς διδασκαλίαις σου πρός εστι, καὶ ἐὰν πρὸς σὲ ἡ κληρονομία τῆς ἀδελφῆς σου ἢ ἡ διακατοχὴ ἀνήκει, καὶ οἱ κληρονομοὶ μὴ μωροὶ παρήθον 2), ὧν ἐνὶ οὐδὲν συγκεχώρηται τοῖς κληρονόμοις ἐκ προσώπου τῶν τελευτησάντων αἰτεῖν τὴν ἀποκατάστασιν, ὁ ἄρχων τῆς ἐπαρχίας, παρόντος τοῦ διαδικοῦντός σου μέρους, ἀνέζητήσῃ.

ΤΙΤΛΟΣ ΙΖ΄.

Ἐὰν κατὰ τὸ ἀμάρτημα τὸ ἴδιον.

α'. Ἐν τοῖς ἐγκλήμασι μὲν τῇ τῆς ἡλικίας βοηθεῖα οἱ ἐλάττονες οὐ βοηθοῦνται· τῶν γὰρ κακῶν τοὺς τρόπους ἢ ἀσθένεια τοῦ λογισμοῦ οὐκ ἐξκουσσεύει 3). ἀλλ' ὅτε τὸ ἀμάρτημα μὴ ἀπὸ ψυχῆς πονηροῦς, ἀλλ' ἀπὸ συναλλάγματος 4) ἐρχεται, ἀμάρτημα οὐκ ἀμαρτάνεται, εἰ καὶ τιμωρίας ἐνεκεν χρηματικῆ ζημίας ἐπιφέρεται. καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἐλάττοσι καὶ ἐν ταύτῃ τῇ αἰτίᾳ τῆς εἰς ἀκέραιον ἀποκαταστάσεως ἢ 5) βοηθεῖται ἀμύξει 6).

Τὸ οὖν εἰρημένον γενικῶς τοῖς νόμοις ἅπασιν, ὅτι ἐν ἀμαρτήμασι οἱ ἐλάττονες οὐ βοηθοῦνται, οὕτω χρὴ νοεῖν, ἡνίκα ἐκ πονηροῦς προαιρέσεως γίνεται τὸ ἀμάρτημα· ἐὰν γὰρ οὐδὲν μὲν ἡμάρτεν ἢ τοῦ ἐλάττονος προαιρέσεις, νόμος δὲ τις ἀσθεντήσεως ὑποβάλλει τιμωρίαν τινὴ τὸ παρὰ τοῦ ἐλάττονος προαχθέν, δύναται τότε λαμβάνειν ἀποκατάστασιν ὁ ἐλάττων.

β'. Γυνὴ ἐλάτων οὐσα τῶν εἰκοσιπέντε ἐνιαυτῶν, τοῖς υἱοῖς αὐτῆς ἀνήβοις ὀρφανευθεῖσιν οὐκ ἤτησεν ἐπίτροπον. συνέβη τοῦτους τελευτῆσαι ἀνήβοις, καὶ ἐκαλεῖτο μὲν ἐκ τοῦ νομίμου δόγματος πρὸς τὴν ταύτην διαδοχὴν ἡ μήτηρ. ἀντιτίθετο δὲ αὐτῇ, ὅτι οὐκ ἤτησε τὸν ἐπίτροπον τοῖς παισὶ, καὶ διὰ τοῦτο τῆς κληρονο-

TITULUS XVI.

Si adversus dotem.

I. Mulier dolo et circumventionem quadam mariti omnia bona sua ei nomine dotis dedit. Ea in matrimonio defuncta, cum maritus ex pacto dotem lucratus esset, frater eius, quae dotem dederat, Imperatorem adiit dicens: Soror mea minor circumventa est et omnia bona sua in dotem dedit, eique superstiti eo nomine restitutio competebat. Quoniam igitur decessit me herede relicto, peto, ut restitutione sorori meae competente mihi heredi eius uti liceat. Ad has igitur preces Imperator ita ei rescribit: Quoniam circumventam dicis sororem tuam omnia bona in dotem dedisse, an veritas allegationibus tuis adsiat, et si ad te hereditas sororis tuae vel bonorum possessio pertinuit et tempora nondum praeterierunt, intra quae concessum est heredibus, ex persona defunctorum postulare in integrum restitutionem, Praeses provinciae praesente adversa parte examinabit.

L. un. C. II. 31.

TITULUS XVII.

Si adversus delictum.

I. In criminibus quidem aetatis suffragio minores non iuvantur: etenim malorum mores infirmitas animi non excusat: sed cum delictum non ex malo animo, sed ex contractu venit, noxa non committitur, etiamsi poenae causa pecuniarium damnum irrogetur. Et ideo minoribus et in hac causa in integrum restitutionis auxilium competit.

L. I. C. II. 35.

Quod igitur generaliter legibus omnibus dicitur, in delictis non succurri minoribus, sic accipiendum est, cum delictum ex malo proposito venit; si enim minor proposito non deliquerit, sanctio autem legis id, quod a minore gestum est, poenae cuidam subiciat, tunc minor in integrum restitutionem accipere potest.

II. Mulier minor annis vigintiquinque filiis suis impuberibus patre orbatis tutorem non petiit. Impubes eos mori evenit, et mater ex Senatusconsulto ad successionem eorum vocabatur. Opponebatur autem ei, filiis suis eam tutorem non petiisse, et ideo ab hereditate repelli. At illa aetate sua ab hoc se

L. 2. C. eod.

9) τὴν deest in indice titularum Coisl. 7) Theod. sententiam huius capituli breviter sic reddidit: Καὶ τῶν δοθέντων πραγμάτων τοῦ νέου εἰς προῖκα ἢ ἀποκατάστασις δίδεται· θεμάτισον δὲ, ὅτι ἄλλος ἔδωκεν αὐτῷ εἰς προῖκα, καὶ οὐχ ὁ ἡνίων· αὐτὸς γὰρ καλῶς δίδωσι πράγματα καὶ εἰς πρὸ γάμον δωρεάν, ὡς φησι. In integrum restitutio rebus etiam minoris in dotem datis conceditur: pone tamen, alium, nec vero minorem eas in dotem dedisse: ipse enim recte res dat etiam in donationem ante nuptias, ut dicit. In fine deesse nonnulla videntur, lex scilicet, quae minori res in donationem ante nuptias dare concedit, fortasse constitutio Zenonis, quae est const. 28. C. de iure dotium. V. 12. s) Malim παρέλθωσι. 1) Theod. ἐξκουσσεύει. 2) Nota in Cod. legi, sed extra venit. Haloander legit: sed ex contractu. Contius eam nusquam se reperisse testatur, imo potius vitiosam affirmat Russardus, ut notat Spangenbergius ad h. l. in editione Corporis Iuris Civilis. Firmatur tamen lectio, sed ex contractu venit, auctoritate Basilicorum et Theodori, ut ex hoc loco perspicis. Probat eandem lectionem Cuiacius ad Pauli sent. recept. Lib. I. Tit. IX. in Schultingii Iurisprudencia Anteiustiniana p. 237. 3) ἢ deest apud Theod. 4) Hactenus cap. I. habet Theod.

μίας ἐκβάλλεται. ἀλλ' ἐκείνη πρὸς τοῦτο τὴν ἑαυτῆς ἡλικίαν προεβάλλετο, καὶ ἠθέλησεν αἰτῆσαι ἀποκατάστασιν. δεχομένη τοίνυν τὴν αἴτησιν αὐτῆς ἡ διάταξις ἀντιγράφει οὕτως· Ἐἰ καὶ ἐν τοῖς ἁμαρτήμασι διὰ ἡλικίας οὐδένα ἐξκουσοατεύεσθαι ὁμολόγηται, τῆ μητρὶ ὅμως, ἥτις τοῖς παισὶν ἐπιτρόπος τῷ τῆς ἡλικίας σαθρῶ ὀλισθήσασα οὐκ ἤτησε, τὴν τούτων οὐδαμῶς ἀπαρνεῖσθαι διαδοχὴν ἄρῃσκει, ὅποτε τοῦτο τὸ νόμιμον ἐπὶ ταῖς μείζοσι μητρῶσι μόνον κρατεῖ.

TITULUS III.

Ἐὰν κατὰ τὴν διὰ *) τῆς χρήσεως δεσποτείαν.

- L. 1. α'. Ἐὰν τινες τὰ τῶν ἀνήβων ἢ γ) τῶν ἀφηλικῶν
C. II. 36. πράγματα κατέχοντες, διὰ τῆς χρονίας νομῆς κτήσωνται τὴν ἐπ' αὐτοῖς α) δεσποτείαν, ἢ τῆς ἀποκαταστάσεως βοήθεια αὐτοῖς τοῖς νέοις ὀφείλει α) παρῆχασθαι.

TITULUS IO.

Ἐὰν κατὰ τοῦ δημοσίου.

- L. 1. α'. Νόμον κελύοντος, μὴ συναλλάττειν τῷ φροντιστῇ τοῦ βασιλέως παρὰ γνώμην τοῦ καθολικοῦ, τὸν δὲ συναλλάττοντα οὕτως, εἰ μὲν δέδωκε τι τῷ φροντιστῇ, μηδὲν ἀναλαμβάνειν· εἰ δὲ ἔλαβε τι παρ' αὐτοῦ, διπλασίονα ταῦτα δίδοναι· ἐλάττων τις τῶν εἰκοσιπέντε ἐνιαυτῶν λεγόμενος Πρόβος πέπρακε Ρουφίνῳ τινὲ φροντιστῇ βασιλέως ἴδιον πρᾶγμα, πολλοῦ ἄξιον ὑπάρχον, ἐλαχίστου τιμήματος, καὶ αὐτὸς μὲν ἐμέμφετο τῇ σμικρότητι τοῦ τιμήματος, θέλων τὸ δίκαιον τίμημα λαβεῖν, ἐπειδὴ περιγραφεὶς πέπρακεν. ὁ δὲ φροντιστῆς ἦτοι οἱ τοῦ δημοσίου προνοηταὶ οὐδὲ αὐτὸ τὸ ἐλάχιστον τίμημα ἠβούλοντο δοῦναι τῷ νεώτερω, λέγοντες· ὅτι παρὰ γνώμην τοῦ καθολικοῦ συνήλλαξας τῷ φροντιστῇ, καὶ οὐ δύνασαι τὸ τίμημα ἀπαιτῆσαι. προσῆλθεν οὖν βασιλεῖ ὁ νεώτερος καὶ ἀντέγραψεν ὁ βασιλεὺς οὕτως· Ἐἰν Πρόβος ἐλάττων ἡλικία ὑπάρχον περιγραφεὶς ἀπὸ Ρουφίνου τοῦ φροντιστοῦ ἡμῶν πρᾶγμα πρᾶγμα κατὰ νόμον λογισμῶ τιμήματος πολλῷ ἐλάττονος συναλλάξαι ἐσπούδασε, τῆ τοῦ δικαίου δημοσίου ὁ φίσκος ὁ ἡμέτερος ἐν τῷ νομίμῳ τῆς ἀποκαταστάσεως ἀκολοθήσει αὐθεντία. τὸ οὖν ἀποτέλεσμα τῆς διατάξεως ἐν τούτῳ· ὅτι ἐν οἷς ἄξιός ἐστιν ἀποκαταστάσεως ὁ νέος, καὶ κατὰ τοῦ δημοσίου καλῶς αἰτεῖ τὴν ἀποκατάστασιν.

- L. 2. β'. Ἡ διάταξις αὕτη νομοθετοῦσα λέγει· τοὺς μὲν κατὰ ἰδιωτῶν αὐτοῦντας ἀποκαταστάσεως βοήθειαν τῷ ἄρχοντι τῆς ἐπαρχίας προσίεναι, καὶ ἐκείνον τὴν αἰτίαν διαγινώσκοντα διακρίνειν, εἰ ὀφείλει δίδοναι τὴν ἀποκατάστασιν. Ἐὰν δὲ κατὰ τοῦ δημοσίου αἰτῆται ἀποκατάστασις, παρὰ τῷ καθολικῷ μετὰ τοῦ ἄρχοντος τῆς ἐπαρχίας βούλεται τοῦτο γενέσθαι, παρόντος μὲντοι τοῦ συνήγουρου τοῦ δημοσίου. περὶ πολλῶν δὲ ἀδελφῶν τῆς διατάξεως αὕτη ἀντιγράφει.

x) διὰ deest in indice titulorum Coisl. y) Theod. inserit τά. α) Theod. ἐπ' αὐτῆς. Haud recte. α) Theod. αὐτοῖς ὀφείλει τοῖς νέοις.

defendebat et restitutionem petere volebat. Constitutio igitur desiderium eius admittens ita rescribit: Licet in delictis aetate excusari neminem constet, matri tamen, quae filiis tutores aetatis lubrico lapsa non petit, eorum minime denegari successionem convenit, quum hoc ius in matribus maioribus tantum obtineat.

TITULUS XVIII.

Si adversus usucapionem.

- I. Si qui res pupillorum aut minorum tenentes longa possessione dominium earum quaesierint, restitutionis auxilium ipsis minoribus tribui debet.

TITULUS XIX.

Si adversus fiscum.

I. Quum lex vetet, ne quis cum dispensatore Principis contrahat citra consensum Rationalis, neve is, qui ita contraxerit, si quidem dispensatori quidpiam dederit, quid recipiat: si vero quid ab eo acceperit, id in duplum restitui iubeat: minor quidam vigintiquinque annis cognomento Probus Rufino cuidam, dispensatori Principis, rem suam maiore pretio dignam minimo pretio vendidit. Et ipse quidem de pretii vilitate querebatur, iustum pretium consequi volens, quoniam circumscriptus venderat. Dispensator autem sive fisci administrators ne minimum quidem pretium minori solvere volebant, dicentes: citra consensum Catholici cum dispensatore contraxisti, nec pretium petere potes. Minor igitur Principem adiit, et Princeps ita rescripsit: Si Probus in minore aetate constitutus circumventus a Rufino, dispensatore nostro, venditionem rei praecipiti animo pretio longe minore contrahere festinavit: iuris publici fiscus noster in iure restitutionis sequetur auctoritatem. Summa igitur constitutionis haec est, ut minor, in quibus restitutione dignus est, etiam adversus fiscum restitutionem recte petat.

II. Haec constitutio ait, eos, qui adversus privatos constitutionis auxilium desiderant, Praesidem provinciae adire, eumque causa cognita aestimare, an restitutio sit tribuenda. Quodsi adversus fiscum restitutio petitur, apud procuratorem Caesaris cum Praeside provinciae id fieri vult, praesente tamen advocato fisci. De pluribus autem fratribus haec constitutio rescribit.

γ. Ἐγγως^{b)} πολλαχοῦ καὶ μάλιστα ἐν τῇ δευτέρῃ ἰνστιτουτίῳ τίτλῳ ἔκτῳ, ὅτι, ἥνίκα ὁ δημοσίος πιπράσκει τὸ ἀλλότριον, νενομοθέτηται ἀπὸ διατάξεως Μάρκου καὶ Κομμόδου, εἰς ὃν μόνον πέντε ἐνιαυτῶν τὸν δεσπότην τοῦ πράγματος δύνασθαι τὸ ἴδιον ἐκδικεῖν· ἐνθα φέρει τὴν Ζήνωνος διάταξιν, βουλομένην τὸν ἀγοράσαντα παρὰ τοῦ δημοσίου εὐθέως ἔχειν τὸ ἀσφαλές καὶ μηκέτι ἐνάγεσθαι περὶ τοῦ πράγματος. ἔλθωμεν τοίνυν ἐπὶ τὸ προκείμενον. ἐλάττων τῶν εἰκοσιπέντε ἐνιαυτῶν ἐχρεώσεται τῷ δημοσίῳ, καὶ προφάσει τοῦτον τοῦ χρέους πέπρακεν ὁ καθολικὸς καὶ κτήμα αὐτοῦ καὶ ἀνδράποδα. ἀλλ' ἐτελεύτησεν οὗτος ὁ ἐλάττων ἐπὶ νύκτῃ κληρονόμῳ. καὶ προσῆλθεν οὗτος τῷ βασιλεῖ λέγων· ἐπειδὴ ἐλάττωνος ὄντος τοῦ πατρὸς μου, πέπρακεν ὁ καθολικὸς τὰ πράγματα αὐτοῦ, οὐκ ἔχει δὲ χώραν ἢ Μάρκου διατάξεις, ἢ τὴν πενταετίαν εἰσηρησαμένην ἐν τοῖς διαφέρουσι πράγμασι τῷ ἐλάττωνι, παρακαλῶ τὰ πεπραγμένα παρὰ τοῦ καθολικοῦ πράγματα ἀπολαβεῖν. προσετίθει δὲ ὅτι κατὰ περιγραφὴν τινα ἦτοι συμπαιγνίαν τοῦ πωλήσαντος τὰ πράγματα καθολικοῦ πάνν ἐλάττωνος τιμήματος καὶ ὁ ἀγρὸς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τὰ ἀνδράποδα ἐπράθη. πρὸς δὴν τοίνυν τὴν δέησιν ὁ βασιλεὺς ἀντιγράφει οὕτως· Ἐν^{c)} μὲν τῷ δόγματι τοῦ Θειοτάτου Μάρκου τοῦ ξιοῦ πατρὸς τὰ πράγματα τῶν ἐλαττόνων ὑπεξαιρέσθαι^{d)}, οὐδὲν τῇ σῆ βοηθεῖ αἰτήσῃ· ἐπειδὴ χρέους ἕνεκα τοῦ πατρὸς τοῦ ἐλάττωνος ἢ καὶ αὐτοῦ τὰ κτήματα πεπραγμένα τῆς παραγραφῆς τῆς πενταετίας οὐδεμίαν δέχονται ζήτησιν. ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ συμπαιγνίαν ἦτοι ἀπάτην τοῦ κατ' ἐκείνο καιροῦ καθολικοῦ ἡμῶν πάνν ἐλαχίστον τιμήματος τὸν ἀγρὸν τὸν σὸν μετὰ τῶν^{e)} ἀνδραπόδων πεπράσθαι διαβεβαιώται^{f)}, εἰ προσελευσθεῖς ὁ καθολικὸς ταῖς σαῖς διδασκαλίαις προσεῖναι πίστιν καὶ μηδὲ πεφυλάχθαι τὴν συνθήθειαν τῶν δημοσίων πράσεων καταλάβῃ, σοῦ τὸ ἱκανὸν τῷ δημοσίῳ ποιούντος, ἀνακαλουμένης τῆς πράσεως, τὸν ἀγρὸν σοι ἀποκαταστήναι κελεύσει.

TITULOS K.

Ἐὰν κατὰ τοῦ δανειστοῦ^{g)}.

α'. ἡ) Ἐδάνεισέ τις γυναικί, ἣτις ἐλέγετο Ζηνοδόρα· ἦν δὲ ἐλάττων τῶν εἰκοσιπέντε ἐνιαυτῶν γυνή· καὶ κακῶς δαπανησάσης τῆς γυναικὸς τὰ δανεισθέντα χρήματα καὶ βουλομένης αἰτῆσαι παρὰ τοῦ πραιτωροῦ τὴν ἀποκατάστασιν εἰς τὸ μὴ κατέχεσθαι τῷ δανειστῇ, ἀντέθηκεν ὁ δανειστὴς αὐτῇ· ὅτι πλουσιωτέρα γέγονας, ἐξ ὧν ἐδανείσω, καὶ οὐ κακῶς ἀνάλωσας αὐτά· καὶ ἀπαιτηθεῖς δεῖξαι, ἐν τίνι γέγονεν ἡ γυνὴ πλουσιωτέρα, οὐκ ἔσχυσεν. ὁρῶν οὖν ὁ δανειστὴς, ὅτι μέλλει ὁ πραιτωρ παρέχειν τῇ γυναικί τὴν ἀποκατάστασιν, προσῆλθε τῷ βασιλεῖ· πρὸς ὃν ὁ βασιλεὺς ἀντέγραψεν οὕτως· Ὅποτε καὶ αὐτὸς ὁμολογῆς, μετὰ Ζηνοδόρας ἐλάττωνος τῶν εἰκοσιπέντε ἐνιαυτῶν συναλλάξαι, καὶ μὴ δε-

III. Didicisti pluribus in locis, et praecipue Institutionis secundae titulo sexto, cum fiscus rem alienam vendit, constitutione Marci et Commodi cautum esse, ut intra quinquennium tantum rei dominus eam vindicare possit: ubi Zenonis constitutionem refert, quae eum, qui a fisco emit, statim securum esse, nec amplius ea de re conveniri vult. Ad rem igitur propositam accedamus. Minor annis vigintiquinque fisci debitor erat, et debiti huius praetextu Catholicus et praedium eius et mancipia vendiderat. Minor autem hic decesserat filio herede relicto: qui Imperatorem adiit dicens: quia Catholicus patre meo in minore aetate constituto res eius vendidit, constitutio autem Marci, quae quinquennium introduxit, in rebus ad minorem pertinentibus locum non habeat, postulo, res a Catholico venditas recuperare. Addidit autem, per fraudem quandam sive collusionem Catholici res distrahentis nimis exiguo pretio et fundum patris sui et mancipia esse vendita. Ad totum igitur hunc libellum Princeps ita rescribit: In edicto quidem D. Marci parentis nostri res minorum excipi, nihil tuum adiuvat desiderium: siquidem debiti causa patris minoris vel etiam ipsius praedia venumdata quinquennii praescriptionis nullam admittunt quaestionem. Sed quoniam per collusionem sive fraudem tunc temporis procuratoris nostri nimis exiguo pretio fundum tuum cum mancipiis venumdatum asseveratur: si aditus Rationalis tuis allegationibus adesse fidem, nec servatam fiscalium venditionum solemnitate animadvertit, fisco te satisfaciente, revocata venditione fundum tibi restitui iubebit.

L. 3.
C. II. 37.

TITULUS XX.

Si adversus creditorem.

I. Zenodora mulieri quidam mutuam pecuniam dederat: erat autem mulier minor annis vigintiquinque: et cum mulier pecuniam mutuo datam male consumsisset, et a Praetore restitutionem petere vellet, ne creditori teneretur, creditor ei obiciebat, eam ex iis, quae mutua acceperat, locupletiore factam esse, nec eam male consumsisse: cumque ab eo exigeretur, ut doceret, qua in re mulier locupletior facta esset, non potuit. Creditor igitur, cum videret, Praetorem mulieri restitutionem daturum, Principem adiit: ad quem Princeps ita rescripsit: Cum et ipse confitearis, cum Zenodora minore vigintiquinque annis contraxisse, nec docere potuisse Praetori, viro clarissimo,

L. 1.
C. II. 38.

b) Quod Reitzius notat ad Harmenop. Lib. III. Tit. III. §. 83. in Suppl. Thes. Meerm. p. 176. not. 31. Fabrotum legem 3. C. II. 37. ex longiore alicuius Icti veteris ἐξηγήσει potius, quam ex veris Basilicis descripsisse videri, ubi expressim ex Inst. Lib. II. Tit. 6. utriusque Imperatoris, Marci et Commodi, nomen afferatur, id ei assentiri nequeo. Saepissime enim in Basilicis rescriptis Imperatorum species factorum praemittuntur, quae causam rescriptis dederint. Mirum tamen est, unde in Basilicis et Synopsi Commodi mentio facta sit, quum Inst. Lib. II. Tit. 6. §. 14 et L. 3. C. II. 37. Marcus tantummodo nominetur. c) Theod. τὸ μὲν κ. τ. λ. His verbis cap. 3. h. t. Theod. incipit: quae praecedunt, apud eum desunt. Reliqua usque ad finem habet. d) Theod. ὑπεξαιρέσθαι. Haud dubie scribere voluit librarius ὑπεξηροῦσθαι. e) τῶν omittit Theod. f) Sic legit Theod. Fabr. διαβεβαιώσαι. Sed si asseveras vertendum est, esse deberet διαβεβαιοῦ. g) Theod. et index titulorum Coisl. τῶν δανειστῶν. h) Theod. brevem hui. cap. exhibet epitomen ad lectionem Basilicorum nihil facientem.

δυνῆσθαι σε διδάξαι τὸν πραιτωρα τὸν λαμπρότατον ἄνδρα, ὡς ἐκ τοῦ συναλλάγματος πλουσιωτέρα γέγονεν ἢ γυνή, γινώσκεις αὐτὴν ἀξίως εἰς ἀκέραιον ἀποκαταστάσαν.

L. 2.
C. II. 38.

β'. Ὅμοια τῇ προλαβούσῃ καὶ αὕτη νομοθετεῖ· λέγει γάρ· Ἐάν, ὡς διδάσκεις, ἐλάττων ὑπάρχων τοῖς ἐνιαυτοῖς χρήματα εἰς δάνειον ἔλαβες καὶ ταῦτα οὐκ εἰς τὰ οὐκ πράγματα προεχώρησαν, κατὰ τοῦ ἐγγράφου, δι' οὗ δνόμεαι τούτου τοῦ χρέους ἔνοχος εἶ, τῆς εἰς ἀκέραιον ἀποκαταστάσεως τὴν βοήθειαν δύνασαι νομίμως ἐξαιτῆσαι.

TITΛΟΣ ΚΑ'.

Ἐάν τις ἑαυτὸν¹⁾ τῆς κληρονομίας ἀπόσχη.

L. 1.
C. II. 39.

α'. Οἱ ἐλάττονες εἰς κληρονομίαν προσκαλούμενοι προσῆλθον βασιλεῖ, λέγοντες, ὡς οὐκ ἐνέμιζαν ἑαυτοὺς τῇ πατρὶα κληρονομία, οὐ μὴν ἐχρήσαντο περὶ τούτου διαμαρτυρία πρὸς τοὺς δανειστὰς τοῦ πατρὸς. πρὸς αὐτοὺς οὖν ἀντιγράφει ὁ βασιλεὺς οὕτως· Ἐάν^{κ)} ὑμεῖς¹⁾ τῇ πατρὶα κληρονομία οὐκ^{μ)} ἐνεμίξατε, ἢ^{ν)} διὰ τούτο τὸ πρᾶγμα διαμαρτυρία ἀναγκαῖα ὑμῖν οὐκ ἦν· ὁπότε ἢ πιστὸς τῆς ἀληθείας τὴν ἀπὸ τῶν ῥημάτων βοήθειαν οὐκ ἐπίζητεῖ. εἰ δὲ ἐνεμίξατε ἢ διακατοχὴν ἔλαβετε, διὰ τὴν ἡλικίαν, ἢ τινι συντρέχειν εἰώθαμεν, τῆς ἀποκαταστάσεως τὴν βοήθειαν λαβεῖν ὀφείλετε^{ο)}.

L. 2.
C. eod.

β'. Διατιθέμενός τις ἐγγόνῃ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ αὐτεξουσίου ἐνεστήσατο κληρονόμον, ὑπέξουσιαν οὖσαν τοῦ ἰδίου πατρὸς. ἀλλὰ καὶ ὁ κατὰ μητέρα πάππος δαύτης τῆς ἐγγόνης αὐτὴν ἔγραψε κληρονόμον. μετὰ δὲ τὴν τούτων τελευτὴν ὁ πατὴρ τῆς ἐγγόνης τῆς γραφείσης κληρονόμος, οὐκ ἐκέλευσεν αὐτῇ, καταδέξασθαι τὰς τῶν πάππων αὐτῆς κληρονομίας· ἴσως γὰρ ὑπόπτευν ὁ τῆς νεωτέρας πατῆρ, ἢ ἀπόρους ἢ ἄλλως πως ἐπιζημίους εἶναι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ πενθεροῦ. ἐνδραυλομένου δὲ ὕμῳ τοῦ καιροῦ τῆς ἐκ τῆς διαθήκης διακατοχῆς, ἐτελεύτησεν ὁ τῆς νεωτέρας ταύτης πατῆρ καὶ κατεδέξατο τὴν τούτου κληρονομίαν ἢ νεωτέρα· τουτέστιν ἐνέμιξεν ἑαυτὴν. ἐραθύμησε δὲ εἰσω τῶν ἐπιλειπομένων ἡμερῶν τῇ ἐκ τῆς διαθήκης διακατοχῇ, αἰτήσῃ αὐτὴν ἦτοι διαμαρτυρασθαι, ὡς κατεδέξατο τὴν διακατοχὴν. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἐξέπεσε τῆς τῶν δύο πάππων αὐτῆς κληρονομίας· ἀλλὰ μετὰ τὴν αὐτεξουσίτητα εὐροῦσα τὴν πατρῶαν κληρονομίαν, ἐν ἣ ἐνέμιξεν ἑαυτὴν, ἄπορον, δι' ἀποκαταστάσεως ἀπέφυγε τὴν τοῦ πατρὸς κληρονομίαν. καὶ ἀλοθανομένη, ὡς διεπέσε καὶ τῆς τῶν πάππων αὐτῆς κληρονομίας, ὡς μὴ ἐν καιρῷ τὴν διακατοχὴν κτησαμένη, βούλεται ἐπὶ τῇ κτήσῃ τῆς παππίας κληρονομίας λαβεῖν τὴν ἀποκατάστασιν. καὶ ἀντιγράφει πρὸς αὐτὴν ἢ διάταξις οὕτως· Εἰ ὅτε οἱ πάπποι σου ἐν διαθήκῃ σε κληρονόμον καταλελοίπασιν, οὐκ ἐκληρονόμησας, ἐλεύθερόν σοι ἐστὶ, παραιτησαμένη τὴν πατρῶαν σου διαδοχὴν τῆς εἰς ἀκέραιον ἀποκαταστάσεως βοήθειαν, ἢ τινι σαυτὴν τῷ τῆς ἡλικίας δικαίῳ^{ρ)} εἶναι ὠχρωμένην, τὴν κληρονομίαν τῶν γονέων κατασχέιν.

Nov. 119.
cap. 6.

γ'.⁹⁾ Πρὸς τούτοις θεσπίζομεν, ὥστε, εἴπερ^{ρ)} συμ-

ε) Index titulorum Cōisl. αὐτόν. κ) Iude ab ἐάν usque ad finem hoc cap. habet Theod. λ) Theod. εἰμῶς. Quod praeferrem. μ) Theod. μή. ν) ἢ deest apud Theod. ο) ὀφείλετε apud Theod. recentiore manu adscriptum est. ρ) Deest λέγεις vel simile quid. ϑ) Hoc cap. 3. etiam Theod. habet, sed iisdem literis scriptum, quibus ἐρημνέα scripta est. ρ) Theod. addit ἔρα.

ex contractu locupletiozem factam esse mulierem, intelligis, eam merito in integrum restitutam.

II. Similia superiori constitutio et haec sancit. Ait enim: Si, ut allegas, minor annis pecuniam foeneratori accepisti, nec in rem tuam ea versa est, adversus cautionem, per quam huius debiti nomine obligatus es, in integrum restitutionis auxilium potes solemniter postulare.

TITULUS XXI.

Si quis se hereditate abstineat.

I. Minores, qui ad hereditatem vocabantur, adierunt Imperatorem dicentes, paternae hereditati se non immiscuisse, nec tamen ob eam rem testificatione utebantur apud creditores patris. Ad eos igitur ita Imperator rescribit: Si vos paternae hereditati non immiscuistis, ob eam rem testificatio necessaria non fuit, cum fides veritatis verborum adminiculum non desideret. Quod si vos immiscuistis vel bonorum possessionem accepistis, propter aetatem, cui subvenire solemus, restitutionis auxilium accipere debetis.

II. Testator quidam neptem suam ex filio sui iuris constituto, quae in patris sui potestate erat, heredem instituerat. Sed et avus maternus huius neptis eam heredem scripserat. Post mortem eorum pater neptis heredis institutae non iussit, eam adire hereditates avorum suorum: fortasse enim pater minoris suspicabatur, vel non esse solvendo vel alio modo damnosas hereditates patris sui et soceri. Intra statutum tamen tempus bonorum possessionis secundum tabulas pater huius minoris decessit eiusque hereditatem minor adit, hoc est, immiscuit se. Neglexit autem intra dies, qui supererant bonorum possessioni secundum tabulas, petere eam vel testationem acceptae bonorum possessionis ostendere: et ut summatim dicam, duorum avorum hereditates amisit. Verum sui iuris facta, cum paternam hereditatem, cui se immiscuerat, non solvendo esse comperisset, per restitutionem patris hereditatem repudiavit: et cum intelligeret, se etiam avorum suorum hereditatem amisisse, quod intra statutum tempus bonorum possessionem non accepisset, ad acquirendas avitas hereditates restitutionem impetrare vult: eique constitutio in hunc modum rescribit: Si, cum avi tui testamento te heredem reliquissent, hereditates eorum non adisti, liberum tibi est, repudiata paterna successione per in integrum restitutionis auxilium, quo te aetatis iure dicis esse munitam, hereditatem parentum tuorum obtinere.

III. Ad haec sancimus, si minores hereditate sibi

βαίη, τοὺς νέους βούλεσθαι ἀποστῆναι τῆς εἰς αὐτοὺς περιελθούσης καὶ καταδεχθείσης παρ' αὐτῶν κληρονομίας, εἰ ^ς) πάντες οἱ δανεισταὶ παρόντες εὐρεθῆεν^ι) ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις, ἐν οἷς ἢ εἰς ἀκέραιον ἀποκατάστασις αἰτεῖται, καλεῖσθαι παρὰ τοῦ ἄρχοντος τοὺς δανειστάς καὶ παρόντων πάντων ἀφίστασθαι τοὺς νέους τῆς τοιαύτης κληρονομίας. εἰ δὲ πάντες ἢ τινες τῶν δανειστῶν ἀπόντες εἴεν, κελεύομεν, τοὺς νέους ^η) βουλομένους τοῦτο πράττειν, τῷ τῶν τόπων ἄρχοντι, ἐν οἷς αὐτοὶ διάγονσι, προσιέναι· ἐκείνον δὲ διὰ τῶν ^ν) συνειδησιμῶν κληρονομάτων καλεῖν τοὺς δανειστάς, καὶ εἰ ἐντὸς τριῶν μηνῶν προθεσμίας μηδ' αὐτῶς παραγένονται οἱ δανεισταί, ἔξεῖναι τούτοις δίχα κινδύνου τῆς τοιαύτης ἀναχωρεῖν κληρονομίας· προνοοῦντος τοῦ ἄρχοντος, παρ' ᾧ ἢ εἰς ἀκέραιον ἀποκατάστασις πράττεται, ποῦ ὀφείλει τὰ κληρονομιαῖα πράγματα κινητὰ τε καὶ ἀκίνητα φυλάττεσθαι· τῆς ποσότητος δηλαδὴ τούτων διὰ δημοσίας ἀπογραφῆς κατὰ πρόξεν ^ω) ὑπομημάτων φανερουμένης.

ΤΙΤΛΟΣ ΚΒ'.

Ἐάν τις τὴν ὀρισθεῖσαν κληρονομίαν ἢ ^ς) τὴν τῶν ὑπαρχόντων διακατοχήν, ἢ τι ἄλλο ^γ) ἀποκτήσῃται.

α'. ^ς) Τοὺς ἐλάττονας τῶν εἰκοσιπέντε ἐνιαυτῶν οὐ μόνον ἐν οἷς ἀποκτῶνται τῆς ἰδίας περιουσίας πράγματα, ἀλλὰ καὶ εἰ κληρονομίαν κατενεχθεῖσαν αὐτοῖς ^α) μὴ ὑπειέλθωσι, δύνασθαι τὴν εἰς ἀκέραιον ἀποκατάστασιν ἔξαιτεῖν πάσαι ἤρεσεν.

β'. Ἐάν οἱ ἐλάττονας τὴν ἀρμόζουσαν αὐτοῖς ἐπὶ τῇ πατρῴᾳ διαδοχῇ διακατοχήν παραλείψωσι, ἤδη ἤρεσεν, αὐτοὺς τὴν τῆς ἀποκαταστάσεως ἔχειν ἐδεργείαν. ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως δοκοῦσιν ἤνικεναι τὴν διακατοχήν, ἀναγκάζονται συνεισφέρειν τὰ ἴδια πράγματα, ἅπερ εἶχον ἐν καιρῷ τῆς τοῦ πατρὸς αὐτῶν τελευτῆς.

ΤΙΤΛΟΣ ΚΓ'.

Ἐν αἷς αἰτίαις εἰς ὀλόκληρον ἀποκατάστασις ἀναγκαία οὐκ ἔστιν ^β).

α'. ^ς) Ἔγνωσ, ὅτι βιαίως τελευτήσαντός τινος ὁ κληρονόμος μὴ ἐδικαῶν τὸν νόμον αὐτοῦ δήμεσιν τῆς κληρονομίας ὑπομένει. ἀλλὰ ταῦτα ἐπὶ τελείων κληρονόμων κρατεῖν ἢ προκειμένη διάταξις βούλεται· εἰ γὰρ ἐλάττονας ^δ) τῶν εἰκοσιπέντε ἐνιαυτῶν ἢ καὶ ἄνηβοι γραφέντες κληρονόμοι τῆς τοῦ τελευτήσαντος παραμελήσουσιν ^ε) ἐδικαίσεως, οὐ βούλεται αὐτοὺς ἐκ τούτου καταβλάπτεσθαι ἢ προκειμένη διάταξις· καὶ μάλιστα ἐὰν ὑπὸ τῶν ἰδίων ἐπιτρόπων ἢ κουρατώρων ^ι) οὐκ ἐδικαίκοῦντο ^β).

β'. Εἰ καὶ οἱ παλαιοὶ περὶ τοῦ χρόνου τῆς κατὰ τῆς διαθήκης μέμψως διεφώνησαν, ὅμως γίνωσκε, ὡς

ς) Theod. inserit μέν. δ) Theod. pro εὐρεθῆεν habet ἐκείθεν. η) τοὺς inserendum est. Ceterum τοὺς νέους apud Theod. deest. ν) Theod. τόν. ω) Theod. male τάξιν. ς) ἢ deest in indice titulorum Coisliniano. γ) Index Coisl. ἄλλο τι. ς) Cap. I. habet Theod. α) Theod. αὐτῶν. β) Index Coislinianus addit: καὶ περὶ ὑπερθέσεως καὶ ἐπιτροπῆς. ε) Theod. cap. I. totum habet. δ) Theod. ἐλάττων. ε) Theod. παραμελήσουσι τῆς τοῦ τελ. ἐκδ. ι) Theod. κουρατώρων. γ) Theod. ἐξεδικοῦντο.

delata et ab iis suscepta abstinere velint, si omnes creditores praesentes iis in locis deprehendantur, in quibus in integrum restitutio postulat, ut creditores a magistratu evocentur, et praesentibus omnibus minores eiusmodi hereditate se abstineant. Quodsi omnes vel quidam ex creditoribus praesto non sint, praecipimus, ut minores, qui abstinere volunt, magistratum locorum, in quibus ipsi degunt, adeant: ille vero solemnibus edictis creditores evocet: et si intra trium mensium spatium non venerint creditores, liceat minoribus, sine periculo ab eiusmodi hereditate recedere: et magistratus, apud quem in integrum restitutio agitur, prospiciet, quo loco res hereditariae mobiles et immobiles custodiri debeant: quantitate scilicet earum per publicam descriptionem actis intervenientibus manifestanda.

TITULUS XXII.

Si quis hereditatem certam, vel bonorum possessionem vel quid aliud omiserit.

I. Minores vigintiquinque annis non tantum in his, quae ex bonis propriis amiserunt, verum etiam si hereditatem sibi delatam non adierint, posse in integrum restitutionem postulare, iam dudum placuit.

L. 1. C. II. 40.

II. Si minores competentem sibi in paterna successione bonorum possessionem omiserint, in integrum restitutionis beneficium eos habere iam pridem placuit. Sed quia per in integrum restitutionem bonorum possessionem petiisse videntur, bona propria, quae habuerunt tempore mortis patris, conferre coguntur.

L. 2. C. eod.

TITULUS XXIII.

In quibus causis in integrum restitutio necessaria non est.

I. Didicisti, heredem eius, qui per vim necatus est, si necem defuncti ultus non sit, hereditatis publicationem sustinere. Sed haec in heredibus perfectae aetatis obtinere haec vult constitutio: nam si minores vigintiquinque annis vel etiam pupilli heredes scripti, vindictam defuncti neglexerint, non vult inde eos damnum pati haec constitutio: praesertim si a tutoribus vel curatoribus suis non defendebantur.

L. 1. C. II. 41.

II. Licet veteres in tempore querelae inofficiosi testamenti dissentiant, scito tamen, id decisum esse

L. 2. C. eod.

ἐπιθήθη καὶ ἤρσεν ἀπὸ τῶν ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τούτου τοῦ κώδικος κειμένων διατάξεων, πέντε ἔτεσιν ἀνωρεῖσθαι τὴν κατὰ τῆς διαθήκης μέμψιν. ἐξητήθη τοίνυν, εἰ ἄρα καὶ ἡ ἐλάττων ἀνομία μέμψις κατὰ τῆς διαθήκης σβέννεται παρατροχόντων τῶν πέντε ἐνιαυτῶν· ὥστε χρῆζειν αὐτὸν ἀποκαταστάσεως, ὡς ἐκπεσόντα τῶν χρόνων τῆς κατὰ διαθήκης μέμψεως. καὶ ἀντέγραψεν ὁ βασιλεὺς οὕτως^{h)}. Τὸν τῆς νεότητος χρόνον μὴ καταλογίζεσθαιⁱ⁾ εἰς ταύτην τὴν πενταετίαν τοῖς παισίν, ἧς^{k)} ἢ βοήθεια τοῖς κινουῖσι^{l)} τὴν βραδείαν τῆς διαθήκης μέμψιν ἀντιτίθεσθαι εἴωθε, προφανῶς πρότερον ἀντεγράψαμεν. πληρωθείσης^{m)} τοιγαροῦν τῆς ἡλικίας τῆς ἐννόμου οὐκ ἔστιν αὐτοῖς χρεϊώδης ἢ εἰς ἀκέραιον ἀποκατάστασις· οὐ γὰρ ἀπώλετο αὐτοῖς ἡ ἀγωγή, ἵνα ταύτην αὐτοῖς ἀνανεώσωμεν· ἀλλ' αὐτῷ τῷ νόμῳ ἀκέραιοςⁿ⁾ αὐτοῖς ἐφυλάθη ἢ^{o)} κατὰ τῆς διαθήκης μέμψις· καὶ διὰ τοῦτο οὐ χρῆζονσι τῆς ἀποκαταστάσεως.

L. 3.
II. 41. γ'.^{p)} Πᾶς ἄνθρωπος μείζων τῶν εἰκοσιπέντε ἐνιαυτῶν χρεωστῶν οὐκ αὐτῷ τῷ μὴ ἀποδιδόναι τὸ χρεὸς αὐτομάτως πιστεύεται ὑπέρθεσιν ποιεῖν· ἀλλ' ὅταν ὀχληθεὶς ὑπέρθεται τὴν ἀπόδοσιν, τότε^{q)} ὑπέρθεσιν πεποιμέναι πιστεύεται. ἀλλὰ ταῦτα ἐπὶ τῶν μειζόνων τῶν εἰκοσιπέντε ἐνιαυτῶν ἀσφαλῶς κρατεῖ· εἰ γὰρ ἐλάττων ἔσθιν ὁ χρεωστούμενος, αὐτῷ τῷ^{r)} μὴ προσαγαγεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν χρεώστην ὑπέρθεσιν πιστεύεται γίνεσθαι καὶ μὴ ὀχλήσαντι τῷ ἐλάττωνι. τοῦτο δέ, φησίν, ἐπὶ τῶν καλῆ πίστει συναλλαγμάτων κρατεῖται, καὶ ἐπὶ τῶν φιδικομύσεων^{s)} καὶ ἐπὶ τοῦ ληγάτου· τουτέστιν, ἐφ' ὧν ὁμολόγηται, μετὰ ὑπέρθεσιν καὶ^{t)} καρποδὸς καὶ τόκος ἀπαιτεῖσθαι τὸν ἀναβαλλόμενον^{u)}.

L. 4.
C. eod. δ'. Ἐγὼς ἐν τῷ περὶ ἐπιτροπῆς, ὅτι ὁ δεδομένος ἐπιτροπος καὶ ὀφείλων παρασχέιν τὴν ὑπὲρ τῆς διοικήσεως ἱκανοδοσίαν, ἐὰν μὴπω ταύτην παρέσχη, μένει μὲν ἐν τῷ νόμῳ ἐπιτροπος, διοικεῖν δὲ τὰ ὄργανικὰ πράγματα κωλύεται. ἔλθωμεν οὖν ἐπὶ τὸ προκειμένον. ἐπιτροπος δοθεὶς ἀνήβῳ κόρη, μὴ δεδωκώς δὲ τὴν ὑπὲρ τῆς διοικήσεως ἱκανοδοσίαν ἐνήγαγεν ὑπὲρ τῆς ἀνήβου, καὶ οὕτω συμβὰν ἠτήθη. ἢ τοίνυν νεώτερα βούλεται κατὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς ἐξελεχθείσης κατὰ τοῦ ἐπιτρόπου αἰτήσαι ἀποκατάστασιν. καὶ ἀντιγράφηκε πρὸς αὐτὴν ὁ βασιλεὺς οὕτως· Ἐὰν ὁ ἐπιτρόπος σου, ὅστις ὑπὲρ τοῦ ἐπιτροπικοῦ ὀφικίου μὴ ἠσφαλίσατο, ἐν δικαστηρίῳ ἐνήγαγεν· ἢ κατὰ τοῦτου ἐξελεχθεῖσα ἀπόφασις τῷ δικαίῳ τῷ σὺ ἀντικεῖσθαι οὐ δύναται· οὐδὲ ταῦτα, ἃ τίνα παρὰ τοῦτου πεπραγμένα ἔστιν, ἴσχυρ ἔχουσι. μάτην οὖν ἀποκατάστασιν αἰτεῖς, ὅτε παρὰ τοῦτου πεπραγμένα, ὅστις τῆς ἐννόμου διοικήσεως^{v)} τὸ πρόσωπον ἐπέχει οὐκ ἠδύνατο, αὐτῷ τῷ νόμῳ ἀνυπόστατά εἰσι.

L. 5.
C. eod. ε'.^{w)} Θεσιζόμεν φειδοῖ τῆς ἀτελοῦς ἡλικίας, τὴν παραγραφὴν τῆς ἀναγωγίας ἐξ ἀρχῆς τοῖς ἐλάττωσι μὴ τρέχειν, ἵνα μὴ ἐν ὅσῳ τὴν εἰς ἀκέραιον αἰτεῖν ἀποκατάστασιν ἀναμένονοι, τί ποτε ἀναφανῆ ἐναντίον, δι' οὗ τῆ τοιαύτη εὐεργεσία ὁ ἐλάττων χρῆσασθαι οὐ δύνα-

in constitutionibus positis libro tertio huius Codicis, et placuisse, querelam inofficiosi testamenti quinque annis tolli. Quaesitum igitur est, an etiam querela inofficiosi testamenti, quae minori competit, praeterlapso quinquennio extingatur, ut restitutio ei necessaria sit, quod tempore querelae exciderit: et Imperator ita rescripsit: Adolescentiae tempus non imputari in quinquennium liberis, cuius auxilium seram inofficiosi querelam moventibus opponi solet, manifeste ante rescripsimus. Impleta igitur aetate legitima, non est iis in integrum restitutio necessaria: non enim his actio perit, ut ipsi eam restituamus: sed ipso iure integra eis querela inofficiosi testamenti servata est: et ob id non indigent restitutione.

III. Quicumque maiori annis vigintiquinque debet, non hoc ipso, quod ultro debitum non solvit, moram facere creditur, sed cum interpellatus solutionem differt, tunc moram fecisse creditur. Verum haec in maioribus vigintiquinque annis sine dubio obtinent: si enim minor creditor est, eo ipso, quod debitor sua sponte non obtulit, mora fieri videtur, licet minor non interpellaverit. Hoc autem, ait, in bonae fidei contractibus obtineat, et in fideicommissis, et in legato: hoc est, in quibus post moram fructus et usuras debere eum, qui in mora est, receptum est.

IV. Didicisti in titulo de tutelis, tutorem datum, qui satisfacere debet de administratione, si nondum satisdederit, tutorem quidem ipso iure manere, res autem pupillares administrare prohiberi. Accedamus igitur ad id, quod propositum est. Tutor pupillae datus, priusquam de administratione satisdederat, egit pupillae nomine, et inferior discessit. Pupilla igitur adversus sententiam contra tutorem latam restitutionem petere vult: eique Princeps ita rescribit: Si tutor tuus, qui pro tutelari officio non caverat, iudicio expertus est: contra cum lata sententia iuri tuo officere non potest: nec ea, quae ab eo gesta sunt, firmitatem obtinent. Frustra igitur in integrum restitutionem desideras, quando ea, quae ab eo gesta sunt, qui legitimae administrationis personam sustinere non potuit, ipso iure irrita sunt.

V. Sancimus favore imperfectae aetatis, exceptionem non numeratae pecuniae ab initio minoribus non currere, ne dum in integrum restitutionem petere expectant, aliquod emergat obstaculum, per quod huiusmodi beneficio minor uti non possit. Sed humanius

h) Haectenus Fabr. solus cap. 2. exhibet. Reliqua etiam Theod. habet. i) Theod. Ὁ τῆς νεότητος χρόνος μὴ καταλογίζεσθαι. Minus recte, quum habeat postea προφανῶς ἀντεγράψαμεν. k) Theod. post ἧς addit πενταετίας. l) Theod. κινουῖσι. m) Theod. μὴ πληρωθείσης. n) Theod. ἀκέραιον. o) Theod. ἢ τῆς κατὰ τῆς διαθήκης μέμψεως ἐναγωγή. p) Cap. 3. habet Theod. q) Haec verba apud Theod. in textu ommissa alia manu in margine adscripta sunt. r) αὐτὸ τὰ. Theod. s) Theod. pro καὶ ἐπὶ τῶν φιδικομύσεων habet: καὶ ἐπὶ τῶν δι' ἀποκαταστάσεως ὀρισθέντων δοθῆναι. Verba ἐπὶ τῶν in textu ommissa alia manu in margine adscripta sunt. t) καὶ deest apud Theod. u) Theod. addit haec: ἐπὶ δὲ τῶν στήκτων οὐχ οὕτω· δεῖ γὰρ ὀχληθῆναι τὸν χρεωστοῦντα. v) Malim τοῦ ἐννόμου διοικητοῦ. w) Theod. non ipsum textum constitutionis exhibet, sed epitomen hanc: Καὶ ἡ ἀναγωγία καὶ πᾶσα ἄλλη χρονία παραγραφὴ μετὰ εἴκοσι πέντε ἔτη ἀριθμείσθω· κρείττον γὰρ ἔστι τοῦτο καὶ μὴ δεῖσθαι ἀποκατάστασιν, ἢ ἴσως αἰτία τις ἐμποδίσαιεν· ἢ δὲ τριμνηστία καὶ τεσσαρμνηστία μετὰ τὴν ἡβην. καὶ σημειώσαι, ὅτι εἰσὶ θέματα, ἐν οἷς τρέχει ὁ χρόνος καὶ οὐκ ἔστιν ἀποκατάστασις.